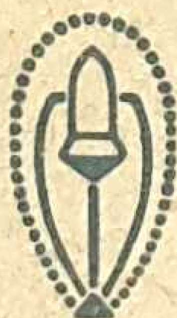
Pravnički repetitoriji. Judicijelna skupina.

Izvanparbeni postupnik

Pravnički repetitoriji. Judicijelna skupina.

Izvanparbeni postupnik

Pojam izvanparbenog postupnika.

Pojam. Izvanparbeni postupnik je ona državna institucija, kojoj je svrha konstruiranje privatnopravnih odnošaja uz sudjelovanje države; on je uredba pretežno administrativna.

Po teoriji represije spadalo bi u parbeni postupak sve ono, gdje se radi o odmazdi za počinjeni civilni delikt, dok bi izvanparbeni imao za princip preveniranje civilnom deliktu. Da to ne stoji pokazuje u parbenom postupanju mogućnost prejudicija a u izvanparbenom okolnost, da se često ne radi samo o preveniranju civilnim deliktima, te da mu je svrha često čisto institutivna.

Po teoriji spora (parbenosti) spadalo bi sve ono, što je izmedju dva privatnopravna subjekta sporno, u područje parbenosti, a sve ostalo u područje izvanparbenosti. Protiv toga govori s jedne strane primjerice sudbena nagoda, s druge pak strane svi mogući sporovi, koji mogu tokom ostavinske rasprave nastati kao što i pravni lijekovi u izvanparbenom postupniku.

Po teoriji osude spadaju u područje parbenosti predmeti i procesualne konstrukcije, koji se autoritativno i definitivno moraju riješiti osudom, dok ondje, gdje osuda nema autoritativno definitivnog značenja predleži izvanparbenost. Da to ne stoji pokazuje n. pr. osuda izvanparbenog suca na temelju § 1221 o, g, z, koja imade istu autoritativnu efektivnu moć, kao da bi izašla u parbenom postupku.

Po teoriji eksekucije spada judikat u područje parbenosti, ako imade svojstvo ovršivosti, inače spada u područje izvanparbenosti. No i u izvanparbenom postupku imade eksekucija, koja je mnogo intenzivnija, jer imade svoj osnov in jure publico.

Napokon imade praktičara koji prave razliku obzirom na kontradiktornost.

Mi kažemo, da je svrha i princip izvanparbenosti sudjelovanje države i državnih organa kod utemeljenja, razvoja i ukinuća privatnopravnih razmjerja.

Zadaće izvanparbenog postupanja: 1. djelatnost i sudjelovanje države i njenih organa, koje je nužno, da skupina imovine ili zajednica uopće može steći karakteristiku jurističke osobnosti, dakle stvaranje jurističkih osoba; 2. supliranje djelatne sposobnosti onakovoj fizičkoj osobi, koja je uopće nema ili nedovoljno. Ovamo spada primjerice skrb države nad nedoraslim, slaboumnim i. t. d; 3. konstatiranje statusnih odnošaja kao poroda, vjenčanja, adopcije, smrti; 4. sudjelovanje kod utemeljenja, razvoja i ukidanja privatnopravnih razmjerja. To je najširi djelokrug izvanparbenog postupanja. Institucija gruntovnih knjiga i trgovačkih registara!

Sredstva i način sudjelovanja. Analogno parbenom postupniku biti će sredstva prije svega izvanparbena kognicija, zatim eventualno riješenje i eksekucija. Izvanparbeni organ izvršuje svoju izvanparbenu dužnost već i time, da dokumentira izvjesno privatnopravno razmjerje, bilo da time daje pravnu krijepost stanovitom poslu n. pr. adopcionoj pogodbi, bilo da tom dokumentacijom stavlja izvan sumnje, zasvjedočava na pr. smrt, porod, vjenčanje. Pismena odluka jest redovita forma uredovanja izvanparbenog organa.

Što se objekta izvanparbenosti tiče, to se razlikuje od onog parbenosti samo glede načina, kako će se iznjeti pred izvanparbenog organa: interesenti će tražiti naime konkretiziranje privatnopravnog razmjerja, dok se u parbenom postupanju traži samo zaštita postojećeg privatnopravnog razmjerja. Objekt izvanparbenosti

raspoznaje se stranom iz inicijative izvanparbenih interesenata, stranom iz inicijative suca.

Organi izvanparbene sudbenosti su prošireniji nego oni parbene; mogu to biti gradjanski suci, politički i administrativni organi, javni bilježnici, općinski načelnici, pošteni gradjani.

Izvanparbeni interesenat resp. stranka jest svaki koji želi, da se izvjesno konkretno privatnopravno razmjerje razvije ili ukine. Sudac može po danim predpostavama pritegnuti kao interesente i takove osobe, koje nijesu od početka ni bili implicirane u privatnopravno razmjerje, n. pr. tutora, kuratora, srodnike štićenikove i druge.

Što se zastupstva tiče, to ima sudac potpunu inkvizitornu vlast te može zastupstvo i sključiti i citirati samog interesenta preda se (§ 5 izvanparbenog p.) Pismena punomoć kao i sve dokazne isprave, koje na području izvanparbenog postupanja dolaze, moraju biti legalizirane, kad su izdane izvan okružja uredujućeg suca.

Što se inicijacije, kao i nastavka i okončanja izvanparbenog postupanja tiče, to je ona kod kotarskih sudova usmena, sudbenih stolova redovito pismena.

Izvanparbena podsudnost resp. nadležnost može u konkretnim slučajevima biti stvarna (nije konzekventno provedena), mjesna i mješovita.

Pod „iudicium“ mislimo ovdje unutarnju kauzalnu suvislost izvanparbenog čina, iz kojih se sastoji postupak, nakon što je iniciran, a prije nego li je konačno zatvoren.

Prije svega se traži, da onaj organ, koji u ime države sudjeluje kod stvaranja, preinačenja i ukidanja privatnopravnih razmjerja, upozna faktični supstrat tih razmjerja. Ovo je upoznavanje dvovrsno. Ili se

studiraju direktno svagdašnje konkretne činjenice ili se traži osvjedočenje o njihovoj opstojnosti resp. neopstojnosti. Upoznavanje faktičnog substrata jest kognicija u užem smislu i dokazivanje. Kad se izvanparbeni organ s jedne ili s druge strane obavijesti o faktičnom substratu, ima nastojati, da ga subsumira pod ustanove apstraktnog privatnopravnog poredka, kamo stranke žele, da ga subsumira. Nakon toga će izreći riješenje, koje će za slučaj, da stranke nisu same u stanju da ga ostvare, ekseкvirati. Ovdje se može govoriti o posebnom stadiju pravnih lijekova, samo su isti pripustivi u ograničenoj mjeri.

I. Kognicija.

a) Inicijacija. Princip je, da inicijacija postupka leži u rukama privatnopravnog ovlaštenika u dotičnom privatnopravnom razmjerju; no ako se isti nalazi pod osobitom skrbi javnopravnom, naročito suda, pripada inicijacija sucu resp. izvanparbenom organu uopće; u tom slučaju zadržaje on vlast i onda, kad je izvanparbeni postupak započeo, da po vlastitoj uvidjavnosti štiti privatnopravni interes onoga, koji nije sam inicirao postupak; to vrijedi i za okončanje postupka. Malodobnik može ipak vršiti neku ingerenciju na okončanje izvanparbenog postupka, kad se radi o osobnom privatnopravnom razmjerju (n. pr. o sklopljenju braka).

Princip „audiatur et altera pars" nije za suca jedino onda obvezatan, ako dotični interesent stoji pod javnom skrbi.

Princip eventualnosti proveden je i u izvanparbenom postupniku. Izvanparbeni sudac ima izvanredno potenciranu vlast ravnateljsku nad procesom, nevezan je u raspravi kao i glede okončanja iste, glede broja očitovanja i protuočitovanja. Ako sudac ureda radi inicira postupak biti će

forma inicijacije sudačka odluka (sadržaj će biti n. pr. sastav smrtovnice). Stranka će inicirati postupak u formi molbe i to usmene kod kotarskih sudova, a pismene kod sudbenih stolova, koja mora obzirom na § 2 izvanparbenog postupnika (načelo parbene rasprave) sadržavati sve, što je nužno, da se sudac bar prethodno informira o podlozi izvanparbene rasprave. Naročito imade sudac paziti, da li je interesenat ovlašten sam sebe pred sudom zastupati.

b) Kognicionalni stadij u užem smislu. Ako se razjasni pitanje inicijative, preći će sudac na kognicionalni stadij u užem smislu. Najprije će sudac odrediti ročište za usmenu raspravu, da se prethodno informira o izvanparbenom procesu, te preduzeti sve ono, što mu se čini nužnim, da uzmogne izreći konačni judikat. Inkvizitornu vlast upotrebit će sudac u potpunoj mjeri, ako se radi o interesu privatnopravne osobe, koja stoji pod osobitom skrbi zakona.

II. Dokazivanje.

Kad sudac dovrši kogniciju odredit će prema potrebi, da se provede dokaz glede relevantnih osporenih faktičnih okolnosti, koje mu se čine, da nisu dovoljno izvan sumnje stavljene. Inkvizitorna vlast izvanparbenog suca u kognicionalnom stadiju ograničena je s jedne strane dispozicijom stranaka (u koliko se ne nalaze pod osobitom javnom zaštitom), s druge strane po naravi samog objekta (ako spada isti u parbeni postupak). U dokaznom stadiju (u koliko je dokazivanje uopće potrebno) vrijedi isti princip s istim ograničenjima. Sudac može ovdje (za razliku od parbenog postupka) po svom slobodnom uvjerenju uspjeh ili neuspjeh provedena dokaza prosudjivati. Što se tiče izvora dokaza, poznati su ovdje svjedoci, vještaci, isprave i očevid. Prisege ne spominje

izvanparbeni postupnik. Zaključujući iz § 2. izvanparbenog postupnika točka 4—6 pozna izvanparbeni postupnik sudbeno i izvansudbeno ispovidjenje. Da poznaje i notornost, kao okolnost, koja isključuje „onus probandi“ pokazuje t. 6. § 2. koja veli.: „da je sud dužan uvažavati i one okolnosti čina, koje nisu navele stranke, ali koje mu budu inako poznate, a osobito dužan je uvažavati prijašnje sudbene rasprave u istom poslu.

Za svjedoke ne vrijede ovdje stege parbenog postupka, nema ovdje apsolutno ili relativno završnih ili sumnjivih svjedoka. Rezultate iskaza svjedoka prosudjuje izvanparbeni sudac po svom slobodnom uvjerenju. On nije vezan na ponudu svjedočnog iskaza; on može po vlastitoj uvidjavnosti postaviti druge svjedoke i preslušati ih. Preslušanje nema osobite formalnosti. Pravo na upit i protuupit nije kao u parbenom postupku zakonom utemeljeno, nego zavisi o uvidjavnosti suca. I u prosudjivanju rezultata svjedočkih iskaza imade sudac potpuno slobodne ruke.

Glede dokaza vještacima vrijedi isto što i glede svjedoka. No da stranke pridrže ipak neku ingerenciju nad iskazima vještaka, to se na specijalnom ročištu razpravlja pitanje o povjerljivosti vještaka; eventualne prigovore u koliko budu temeljiti, morati će sudac u važiti i nove vještake postaviti. Glede prosudjivanja rezultata izkaza vještaka, njihove vjerodostojnosti odnosno nevjerodostojnosti ima sudac slobodne ruke. Izvanparbeni postupak poznaje dokaz po vještacima i dokaz očevidom, svaku ovu vrstu samu za sebe. Može se dakle očevid dopustiti, provesti i osuda izreći bez vještaka (jednako u bag. post. u post. o smet. posjeda i mjestosudnom). Dokaz ispravama može sudac po uvidjavnosti provesti već prije dokaznog stadija. § 2. izvanparbenog postupka ne govori o tom, kakove moraju isprave biti, no možemo

reći, da to mogu biti javne i privatne. Sudac može za provedenje dokaza ispravama odrediti specijalno ročište. Jednako može odrediti ediciju isprava i to pod istim predpostavkama, koje zahtjeva i parbeni postupnik.

Prisegu kao dokazno sredstvo ne poznaje izvanparbeni postupak, ali dolazi do uporabe kao potkrepa svjedočkih izkaza (ostavinska razprava).

III. Riješenje.

Judikat će izdati sudac onda, kada će promjeniti ili ukinuti neko postojeće privatnopravno razmjerje izmedju dva izvanparbena interesenta ili za jednoga od njih stvoriti novo privatnopravno razmjerje. Svaka forma izvanparbenog judikata jest odluka; neće se morati točno specializirati, da se izdaje u ime kralja; neće biti nužno individualizirati stvari. Odluke, kojima se dozvoljava zahtjev ne trebaju obrazloženja naprotiv ga trebaju one odluke, kojima se odbija bilo usmena bilo pismena molba (§ 2, toč. 8). No ipak će se morati konačna odluka uvijek obrazložiti, gdje se u konkretnom slučaju raspravlja o spornom pitanju u okviru izvanparbenog postupanja. Incidentna nebitna pitanja riješavaju se u usmenoj formi judikata. Akcidentalna potraživanja mora sudac osuditi ili odbiti. Izvanparbeni judikat treba da je valjano insinuiran onomu, koga se tiče. Ta se insinuacija obavlja dostavom ili izrekom. Kao princip vrijedi, da se svako izvanparbeno riješenje može dostaviti ukućanima. Od toga postoje dvije iznimke: 1. povraćene isprave i račun tutorov ima se dostaviti u ruke malodobnika odnosno mandatara insinuationis; u izvjesnim slučajevima po uvidjavnosti suca; 2. originalni prilozi mjenice, mjenički protesti i isprave kojima se osobita važnost podaje; radi se ovdje o sigurnosti dostave. Kada bi se isto riješenje imalo dostaviti nekolicini

interesenata, to će se ono dostaviti njima u vlastite ruke resp. u ruke ukućana ili mandatara ad hoc. Organi preko kojih se sudačko riješenje (ili ina kakova sudska pošiljka) dostavlja jesu sudački sluga, načelnik općine, pošta, brzojav. — Pravomoćno postaje izvanparbeno riješenje 14 dana iza dostave propisanom naslovniku.

IV. Pravni lijekovi.

Oni su redoviti (predstavka i utok [i izvanredni], povrata u prijašnje stanje). Redovitim pravnim lijekom može se služiti svatko, tko po zakonu smije intervenirati, kao privatnopravni ovlaštenik u konkretnom izvanparbenom postupanju. Izminice se može i sudac služiti izvanparbenim pravnim lijekom, osobito utokom, naime protiv svakog riješenja druge instancije, koje se odnosi na regulaciju izvanparbenog odnosa malodobnika, kojim se riješenje prve instancije preinačuje i to na treću instanciju: stol sedmorice. Isto će moći učiniti, kad bi ga druga instancija osudila, da ima naknaditi troškove utoka ili uopće pravnog lijeka jednom drugom ili trećem interesentu. Predstavka i utok imadu se podnijeti unutar 14 dana iza dana dóstave, odnosno pribića edikta na crnoj ploči u sudnici; izminice može se taj rok produljiti (§ 11. ivanparbeni postupak), u koliko se time ne vrijedja ius quesitum ili bolje reći zajamčenje za stečenje prava; neizlječivi nuliteti mogu se napadati, dok nulitet ili pravo nulitetom povrijedjeno ne zastari.

P r e d s t a v k a je nedevolutivan pravni lijek; o njemu odlučuje isti sud, koji je napadnuto riješenje stvorio. Dopuštena je protiv svakog izvanparbenog riješenja incidentnog ili definitivnog, u koliko tim riješenjem ne budu treće osobe stekle kakovih prava; § 9 al. 2 (Loše stilizirano).

Što se tiče forme predstavke, to se ona može podnjeti pismeno ili usmeno, prema tome kakav se postupak vodi. Što se pak sadržaja tiče, to interesenat mora kazati, čime se ćuti povrijedjen, te u kojem pravcu želi, da se to preinači. Pravodobno podnesenu predstavku imade sudac ispitati, te riješenje preinačiti, ako misli da pravni lijek ima temelja, inače u formi odluke odbiti i dostaviti istu predstavljaču. Protiv takove odluke ima predstavljač pravo, da u roku od 14 dana iza dostave podnese pravni lijek. Predstavka može se podnijeti i spojena s utokom, u kom će slučaju sudac ispitati predstavku; ako joj ne dade mjesta, otpraviti će utok na višu instanciju (banski stol).

U t o k jest devolutivan pravni lijek, jer o njemu odlučuje viša instancija t. j. banski stol. Ako banski stol nadje, da predleži nulitet, odrediti će, da prva instancija postupak u cjelosti ili ništetnom dijelu na novo povede. Ako nema nuliteta, donjeti će meritorno riješenje, te napadnuto riješenje potvrditi ili preinačiti. Ako potvrdi napadnuto riješenje, onda nema principijelno pravnog lijeka na stol sedmorice, osim ako je dotičnim riješenje počinjeno nešto protiv jasne sadržine spisa ili protiv jasnog slova zakona: dakle nulitet u užem smislu (izvanredni utok). Dok teče pravni 14 dnevni rok, očituje podnos pravnog lijeka pravilno suspenzivan efekt, nije dakle dopušteno tražiti ovrhu izvanparbenog riješenja. No sudac može izminice dopustiti ovrhu do osiguranja (§ 12, izvanparbenog postupka).

P o v r a t a u p r i j a š n j e s t a n j e postoji ovdje samo radi promašenog roka ili ročišta. (Povrata radi krivnje odvjetnika je isključena, budući zastupanje nije obligatno, jednako i ona radi novo pronadjenih sredstava dokaza obzirom na inkvizitornu vlast sučevu.) Predpostave su iste kao i one u parbenom postupanju: izvan-

parbeni interesenat mora da je bez svoje krivnje promašio rok ili ročište i da 14 dana iza kako je zapreka nestalo može da pristupi ročištu ili podnese parbeno pismo, te da pismenom ili usmenom molbom zatraži od izvanparbenog suca povratu u prijašnje stanje. U koliko nije nužno saslušanje interesenata sudac će pitanje o povrati odmah riješiti i donjeti o tom odluku; podjedno će odrediti ročište odnosno novi rok, da se naknadno učini propušteno. Protiv izvanparbenog riješenja, kojim se dopušta povrata u prijašnje stanje nije dopušten pravni lijek utoka niti predstavke, dok su oba pravna lijeka dopustiva protiv riješenja, kojim se povrata ne dopušta. Ono što je već izvanparbenim procesom riješeno, nije dozvoljeno pred parbenog suca iznijeti (§ 12, izvanparbenog postupka) osim da je u dotičnom izvanparbenom riješenju jednoj ili drugoj stranci naročito pridržano pravo redovitog puta pravde.

V. Ovrha.

Izvanparbenu eksekuciju dozvoliti će sudac jedanput na zahtjev izvanparbenih interesenta (slučaj § 1221 o.g.z.) drugiput će je ex officio odrediti. Sredstva izvanparbene eksekucije biti će različita prava tome, od čije inicijative eksekucija potiče, te prema tomu, što bi se imalo eksekucijom postići. Upotrebiti će se dakle sila, prijetnja, globa ili će se naložiti stanovita činidba.

VI. Izvanparbeni troškovi.

Načelno ih imade nositi onaj, u čijem su interesu nastali. Imade od toga dosta iznimaka (tako n. pr. troškove kod povrate u prijašnje stanje ima protivna stranka naknaditi). Sastojati će iz direktnih sudbenih izdataka (biljegovne pristojbe, troškovi za svjedoke, vještake i slične [i izvan sudbenih], honorar zastupnički).

Do kompenzacije troškova doći će primjerice u slučaju § 1221 o. g. z: podlegla će naime stranka morati namiriti svekolike troškove protivnoj stranci. U svakom će se slučaju morati sudac u riješenju očitovati o pitanju troškova.

VII. Vrijeme.

Što se t. zv. sudbenih ferija tiče, to vrijedi načelo, da se i na nedjelje i blagdane smije obavljati svaki izvanparbeni procesualni čin. Koliko će se takovi obaviti, ovisiti će o uvidjavnosti suca. Glede rokova vrijedi analogija parbenog postupka.

VIII. Izvori.

Izvor izvanparbenog postupka jest cesarski patent od 9. Augusta 1854. U prvih 10 paragrafa govori se o općim principima. U posebnom dijelu zauzimlje najviše mjesta ostavinska rasprava. Teritorij mu je in prima linea hrvatski, izninice se očituje vlast izvanparbenog suca i na neke izvanparbene inozemne konstrukcije (osobito kod ostavinske razprave).

IX. Literatura.

Vrlo je mršava. Schusterov komentar govori o općem dijelu i ostavinskoj raspravi. Imade još komentar od Damjanića, koji nedjutim nema znanstvene vrijednosti.

Posebni Dio.

Ostavinska rasprava.

Ostavinska rasprava jest skup onih čina, kojima je svrha, da se obavi prenos imovine od umrvšega na nasljednika. Počinje se oficiozno t. j. ureda radi, koliko je ne traži interesenat. Raspada se na tri dijela:

1. konstatovanje smrti, 2. konstatovanje svih onih osoba, koje imadu pravo nasljedovanja, 3. uredjenje nasljedovanja ovlaštenika.

Prvi stadij ostavinske rasprave jest konstatovanje smrti. Smrt se konstatuje s a s t a v o m s m r t o v n i c e, koja imade sadržavati činjenicu smrti, rodbinske odnošaje pokojnika kao i njegove imovinske opstojnosti. Organi za sastav smrtovnice jesu suci, kr. javni bilježnici te posebni ljudi, koji za to sudb. punomoć imadu. Za vodjenje ostavinske razprave nadležan je redovito kotarski sud. Sudbeni će stol biti nadležan, ako u njegovom sjedištu umre osoba, koja je ovdje imala nekretnosti, za koje je nadležna grunt. oblast sudbenog stola kao i onda kada stranke prorogiraju, da mjesto redovitog kot. suda vodi ostav. raspravu. — Ako tuzemac umre u inozemstvu, biti će nadležan onaj kot. sud, gdje je imao svoje posebno prebivalište u inozemstvu poginuvši tuzemac. Ako domicil nije imao ili se neda konstatovati, biti će nadležan forum rei sitae; ako nije imao nekretnina, onda sud gdje se veći dio pokretnina nalazi; ako se ništa od toga neda konstatovati, voditi će ostav. razpravu forum preventivni. Glede nadležnosti o vodjenju ostav. razprave nad imovinom inozemca mjerodavni su medjunarodni ugovori, ako takovih nema, riješava se pitanje po načelu reciprociteta. Za pokretnu imovinu inozemca boravećeg u granicama Hrvatske, nadležan je kompetentni inozemni sud.

Nadležnosti dotičnog kotarskog suda resp. sudb. stola podvrgnute su sve osobe, koje u opće operiraju tečajem ostavinske rasprave, bile one samosvojne ili ne. U raspravu se imade uzeti cjelokupna ostavina, vrijedi dakle princip univerzaliteta.

Sve te odredbe vrijede i za ostavinsku raspravu, koja se vodi na temelju proglašenja neke osobe mrtvom.

Čim sazna sud za slučaj fizične smrti, odrediti će sastav smrtovnice, ako je već ne sastavi kr. javni bilježnik ili ine osobe specijalno od suda zato opunomoćene. Sud će odrediti spec. sudskog izaslanika, kojemu će se u slučaju raznovrsnog i spornog nasjedstva priključiti dva ukućana resp. dvije povjerljive osobe da se u njihovom prisustvu informira o važnim okolnostima. Što se osobnih okolnosti tiče, mora konstatovati individualizacije glede imena, stališa, dobe i religije pokojnika i. t. d. Imadu se označiti imovinsko pravne okolnosti, naročito iz čega se njegova pokretna i nepokretna imovina sastoji. Ako nije ostavio testamenta usmenog niti pismenog imade se to konstatovati. Smrtovnicu ima potpisati sudb. izaslanik, svjedoci i iznimno ine neke osobe. Sastavljena smrtovnica imade se predložiti ostavinsko raspravnom nadležnom sudu.

Sudbeni izaslanik može odrediti i neke prethodne mjere glede uprave ostavinske mase. Nadležni sud ima ispitati smrtovnicu, te je eventualno na popunjenje vratiti. Nakon toga upustiti će se u vodjenje ostavinske rasprave u užem smislu. Sudbeni izaslanik može propisanu imovinu osigurati i to zapečaćenjem i depozicijom kod suda. Nekojim osobama, naročito onima kojima će valjda ostavina pripasti može se povjeriti prethodna uprava ostavinske imovine. U njoj može biti predmeta, koji će se odmah morati iz mase izlučiti, kao n. pr. vojničke mape, nacrti i. t. d. u tom će se slučaju priključiti sudb. izaslaniku reprezentant dotičnog zavoda. Nakon obavljene smrtovnice sud će stupiti u ostavinsku raspravu u užem smislu. Ako se iz smrtovnice dade razabrati, da ostavitelj nema imetka, onda će kod riješavanja izvješća o smrtovnici izdati riješenje, da se ostavinska razprava neće provesti radi pomanjkanja imovine.

Da se podloga ostavinske rasprave točno ispostavi, preduzeti će se i n v e n t a r i z a c i j a. Inventar je onaj ostavinsko raspravni čin, kojim se imadu konstatovati svi sastavni dijelovi ostavinske imovine, a osim toga i prometna vrijednost svakog pojedinog sastavnog dijela ostavinske imovine. Institut inventarizacije imade klicu u ius civile. Inicijativa za sastav inventara leži u rukama svakoga, tko imade temelja da bude ostaviteljev nasljednik. Sastav inventara može zatražiti i nužni nasljednik, legatari, ostavinski vjerovnici. Sud će ex offo odrediti sastav inventara, kada se radi o eventualnom malodobnom nasljedniku, ili koji stoji pod kuratelom ili je odsutan, nadalje kada se radi o tome, da izvjestan dio imovine bude vezan fideikomisarnom substitucijom ili obiteljskim fideikomisom ili ga imadu dobiti zaklade, javni zavodi, crkve i općine i. t. d.

Za sastav inventara biti će nadležan kot. sud onog okružja, gdje je pokojnik imao redovito prebivalište (iznimke spomenute na strani 16.); sud će poslati specialnog izaslanika (kod opsežnih ostavina dvojicu) za sastav inventara. Osim izaslanika imadu se k činu inventarizacije pozvati i dva svjedoka te eventualno nasljednici, kurator nasljednika pa testamenti eksekutor, u koliko takovih imade. Inventarizacija u užem smislu sastoji u individualizovanju pojedinih predmeta te njihovoj procjeni (u koliko je ista odmah moguća). Glavno će biti rubriciranje na pokretnosti i nekretnosti; zatim će biti posebna rubrika za aktiva i pasiva kod pokretnosti i nekretnosti. Vrijednost nekretnine označuje se ili predidućim kupoprodajnim ugovorom, poreznom svjedočbom ili ad hoc stvorenom procjenom. Trošak inventarizacije podmiruje se principijelno iz ostavinske mase, osim ako je ostavinska masa razmjerno malena, a nasljednici siromašni. U zaključku inventara mora se u kratko povući neka

bilanca. Položenje prokazne prisege morat će si interesenat ishoditi redovitim parbenim putem u formi tužbe, kojoj će petit biti, da je dotičnik, za koga sumnja da je što zatajio, dužan položiti prisegu tog i tog sadržaja. Specijalan je institut prokaz ostavinske imovine pod prisegom, koji nadomješta inventarizaciju. To je popis ostavinske imovine po onomu, koji sine beneficio inventarii nastupa: ovdje suplira prisegu izvjesna stilizacija procesualnog očitovanja. No i protiv takovog dopušteno je tražiti, da položi vrhu istinitosti napisanog konfesornu prisegu. — Drugi specijalan institut služi u svrhu, da se opstojnost resp. neopstojnost dubioznih tražbina (dužnih) što točnije ispita.

U tu svrhu može interesovani nasljednik, resp. kurator zatražiti specijalno ročište kod nadležnog suda. Prema rezultatu ovakovog specijalnog ročišta popuniti će se ili korigovati dotična rubrika u inventaru ili jednostranom popisu. Da se pasivna strana imovine ostaviteljeve što točnije konstatira, to će vjerovnici zatražiti specijalno ročište, da im se tražbine likvidiraju. Prema rezultatu popunit će se dotična rubrika u inventaru, resp. jednostranom popisu.

Može i nasljednik zatražiti da ostavinsko raspravna oblast pozove ediktom sve poznate i nepoznate vjerovnike, da prijave i likvidiraju svoje tražbine. Edikt se raspisuje na jednu godinu. — To je c o n v o c a t i o c r e d i t o r u m.

Prije nego će ostav. raspravna oblast tražiti nasljednikovo očitovanje, odrediti će p r o g l a s t e s t a m e n t a. Kurator se može postaviti osobama neprisutnim i nepoznatim, samoj ostav. masi te malodobnicima. Izvanparb. sudac može testamenti eksekutoru naprtiti još i koju od tri vrste kuratele, jer interesi testamenti eksekutorstva i kuratele teku paralelno.

Drugom stadiju ostav. rasprave jest svrha osnovano subjektivno nasljedno pravo utvrditi i izvan sumnje staviti. Sud mora pozvati sve interesente, da podnesu svoja nasljedna očitovanja, koja se u pravilu kod kot. sudova daju usmeno, a kod sudb. stolova pismeno. Otsutnim nasljednicima postaviti će sud kuratora te izdati edikt na godinu dana. Ako imade više ekspektatora koji na raznim titulima osnivaju svoje nasljedno pravo, uputit će ih sud na redoviti put pravde. Najjači nasljedni titul jest nasljedna pogodba, zatim testamenat, a napokon zakon. — Kad sudac upućuje na redoviti put pravde, on će onome, koji ima ulogu tužitelja odrediti termin unutar kojega mora tužbu podnesti resp. iskazati da nije tužbu podnio. Istom nakon toga roka nastaviti će se ostavinska rasprava.

Kad su sve dužnosti sa strane nasljednika izvršene (izplaćeni zakonski legati, nasljedovne pristojbe i. t. d.) izdati će sud t. z. v. urudžbenu ispravu. Prije nego se izda urudžbena isprava, može koji od interesenata eventualno zatražiti korekturu iskaza pojedinog nasljednika; u tom će se slučaju provesti formalna izvanparb. kognicija. U urudžbenoj ispravi mora biti označeno tko je ostavitelj, gdje je isti rodjen, gdje je umro, da li je ostavio testament ili se ostavinska rasprava vodila na temelju zakonskom ili nasljedovne pogodbe, te rezultat provedene ostavinska rasprave. Ako je ostavina bila fideikomis, mora biti navedeno da je specijalni fideikomisarni postupak bio proveden. Konačno se na kraju ima izjaviti, da je ostavinska rasprava dokončana. Pravomoćna postaje urudžbena isprava pravilno za 14 dana. Prije izminuća tok roka nije dopustiva eksekucija. Ako se nakon izdanja urudžbene isprave konstatuje nova imovina u ostavini, neće se cijela rasprava ponoviti nego će sudac, nakon što je ispitao sve okol-

nosti, izdati odluku kojom naknadno svoju volju izvanparbeno iskazuje. U pravilu slučajeva biti će to isti nasljednici, koji su temeljem prve rasprave dobili nasljedstvo; dogodi li se protivno, imati će se u izvanparb. odluci istaknuti razlika u osobi nasljednika.

Ostavinska rasprava jest najvažniji dio našeg izvanparb. postupnika, kako je ubilježen u cesarskom patentu od 19. Augusta 1854.
